

OXDANSEN

Ett allmännare namn på denna dans var »Frikassé», under vilken benämning den i början av 1800-talet dansades litet varstades i de västra och södra delarna av Sverige och enligt uppgift ännu i dag lär förekomma bland allmogen i Landskrona-trakten. Anledningen till namnet är utgivaren obekant. Möjligen är den att söka i de dansandes vana att variera dansen med nya turer, vilka tillverkades för tillfället i hart när obegränsat antal. Sålunda har den i Karlstad, enligt uppgift av en gammal Karlstadsbo, dansats i ända till 48 turer.

Benämningen »Oxdans» lär härstamma från Karlstads gamla gymnasium. Det rådde som bekant i de gamla gymnasierna en strängt upprätthållen rangskillnad mellan de olika klasserna, vilken gav sig uttryck i mångahanda former. En sådan var i Karlstad den plägseden att låta de lägre klasserna, de så kallade oxarne, till de högre klassernas förlustelse dansa »frikassé», vilken då helt naturligt fick namnet »oxdans».

Turernas ordning kunde härvid betydligt växla allt efter andemeningen med dansen. Sålunda kunde dansen antingen, såsom i beskrivningen här nedan, avse att återgiva, huru ett par personer från god sänja och artiga hövlighetsbetygelser så småningom övergingo till gräl och slutligen till fullt slagsmål. Eller också kunde turerna tagas i omvänd ordning och skulle då med sina många variationer giva en bild av huru de dumma och obildade »oxarne», naturligtvis genom de högre klassernas förädlade inflytande, fingo sina ursprungliga ohyfsade manér bortslipade och blevo välupfostrade män.

Det är ifrån en gammal före detta elev vid Karlstads gymnasium, som Skansen genom artisten Gottfrid Kallstenius' förmedling hämtat oxdansen, sådan den här nedan beskrives; och det är av denna anledning den på Skansen utföres i gymnasiets gamla djeknedräkt, knäbyxor, läderbälte, djeknekappa och mjuk bredbrätt hatt.

Utgångsställning: De dansande, A och B, stå mitt framför varandra, omkring ett stegs mellanrum, båda händerna i sidorna, A står på damsida och B på herrsida. (Hoppar mot fronten.)

Tur 1.

a) Vid andra taktens början bugar sig A för B och B gör djup knäböjning. Vid fjärde taktens början bugar sig B och A gör knäböjning. Detta upprepas vid början av sjätte och åttonde takterna. Under takterna 9—16 fortsätts bugningarna och knäböjningarna i hastigare tempo, så att de dansande vardera buga och knäböja en gång på varje takt.

b) A slår ut armarna med en kraftig knyck och kastar huvudet skarpt åt höger. Samtidigt svänger han högra benet rakt utåt med en skarp knyck, så att han kommer att lyfta sig på vänstra tån, tager därpå med högra foten ett långt steg åt höger och för vänstra foten intill den högra (17). Härefter tager han ytterligare ett kort steg åt höger med höger fot och stampar därpå med vänster fot två gånger invid den högra, under det han samtidigt vrider huvudet framåt och åter för in händerna framför bröstet med armbågarna i jämnhöjd med axlarna och knutna händer (18). A slår nu på nytt ut armarna, vrider huvudet åt vänster och svänger vänstra benet utåt på nyss beskrivet sätt, tager därpå med vänstra foten ett långt steg åt vänster till sist en stampning med höger fot och vrider huvudet framåt och för händerna framför bröstet (20). Återupprepas (21—24), varefter händerna sätts i och för högra foten intill den vänstra (19) samt gör sidorna. B dansar under tiden på liknande sätt, men börjar med vänster fot när A börjar med höger och tvärtom, så att de dansande hela tiden komma att dansa mitt för varandra.

Kav. A.

Oxdansen.

Kav. B.

Tur 2.

a) De dansande lägga höger hand på varandras huvuden med tag om hjässan. Vid andra taktens början böjer A ned B:s huvud. Vid fjärde taktens början reser B sitt huvud och böjer samtidigt ned A:s. Detta upprepas vid början av sjätte och åttonde takterna, samt fortsättes därefter i hastigare tempo i likhet med vad vid i avdelning a) i föregående tur beskrives.

b) Lika med avdelning b) i första turen.

Tur 3.

a) Vid andra taktens början låta båda vänstra foten glida ett steg framåt med fotsulan i golvet. Vid fjärde taktens början föres vänstra foten tillbaka till sin plats och högra foten glider samtidigt framåt ett steg. Detta upprepas vid början av sjätte och åttonde takterna, varefter under takterna 9—16 fotflyttningen fortsätter i hastigare tempo, så att två fotflyttningar ske på varje takt.

b) Lika med avdelning b) i första turen.

Tur 4.

a) Vid andra taktens början göra båda med ett hopp vänster om så att högra armbågarna vidröra varandra. Vid fjärde taktens början göra båda med ett hopp helomvändning åt höger, så att vänstra armbågarna vidröra varandra. Detta upprepas i början av sjätte och åttonde takterna och fortsättes därpå i hastigare tempo såsom i föregående turer avdelning a) beskrivits.

b) Lika med b) i första turen.

Tur 5.

Vid andra taktens början räcker A med båda händerna lång näsa åt B, under det denne för upp båda händerna till öronen samt räcker ut tungan under en ful grimas åt A. Vid fjärde taktens början räcker B lång näsa och A räcker ut tungan. Detta upprepas vid början av sjätte och åttonde takterna och fortsättes därpå i hastigare tempo.

b) Lika med b) i första turen.

Tur 6.

a) Vid andra taktens början föra båda hastigt högra armen med knuten hand och under den andres arm i jämnhöjd med armbågsvecket, liksom för att boxas, och vid fjärde taktens början göres samma rörelse med vänster arm. Detta upprepas vid sjätte och åttonde takterna och fortsättes därpå i hastigare tempo, dock utan ledig hand i sidan.

b) Lika med b) i första turen.

Tur 7.

a) Vid andra taktens början för A hastigt fram högra handen till B:s vänstra öra, såsom om han gav B en örfil, och B klappar samtidigt ett slag i händerna för att efterlikna smällen, varefter händerna åter hastigt sättes i sidorna. Vid fjärde taktens början giver B på liknande sätt A en örfil. Detta upprepas vid början av sjätte och åttonde takterna och fortsättes därpå i hastigare tempo.

b) Lika med b) i första turen.

OXDANS

♩ = 112

Tur 1
(Långsam bugning) 1-8
(Hastig bugning) 1-16
(Utslagssteg) 17-24
I övriga turer är indel-
ningen lika med tur I.

Melodin spelas
rätt igenom.

1

2 3 4 5 6 7

8 9 10 11 12

13 14 15 16 17 18

19 20 21 22 23 24

8.

D.S.